Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
P. CRUZ VILLALÓN
представено на 8 септември 2015 година [1]

Дело C-489/14

A
срещу
B

(Преюдициално запитване, отправено от High Court of Justice (England and Wales), Family Division (Обединено кралство)

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по граждански дела — Компетентност, признаване и изпълнение на съдебни решения по брачни дела и по дела, свързани с родителска отговорност — Регламент (ЕО) № 2201/2003 — Висящ процес — Членове 16 и 19 — Дело за съдебна раздяла във Франция и дело за развод в Обединеното кралство — Компетентност на съда, който е сезиран пръв — Понятие за „установена“ компетентност — Прекратяване на делото за съдебна раздяла при непредявено в законовия срок искане за постановяване на определение за съдебна раздяла — Предявяване на иск за развод във Франция веднага след прекратяване на делото за съдебна раздяла — Последици от невъзможността за завеждане на дело за развод в Обединеното кралство поради часовата разлика между двете държави членки“

1. Настоящото производство предоставя за първи път възможност на Съда да разгледа при много особени обстоятелства, свързани с двойствеността на производството за „прекратяване на брак“ във Франция, правилата за висящ процес, установени с Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000 [2].

2. Въпросите, поставени от запитващата юрисдикция, която приема, че е налице спор за компетентност, дължащ се само на представляващи злоупотреба действия на ответника в главното производство и според нея, достоен за съжаление, по същество се отнасят до понятието „установена компетентност“ по смисъла на член 19 от Регламент № 2201/2003. Макар обаче спорът в главното производство наистина да поставя проблем във връзка с наличието на висящ процес по смисъла на последната разпоредба, именно тълкуването на понятието „първи сезиран съд“ по смисъла на членове 16 и 19 от Регламент № 2201/2003, както ще покажа в хода на изложението, трябва да позволи на Съда да отговори на въпросите на запитващата юрисдикция.

1 — Език на оригиналния текст: френски.

2 — ОВ L 338, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 183, наричан по-нататък „Регламент № 2201/2003“.

I – **Правна уредба**

A – *Правото на Съюза*

3. Член 16 от Регламент № 2201/2003 предвижда:

„1. [С]ъдът се смята за сезиран […]:

а) към момента на подаване на исковата молба или на документ, имащ същото значение в съда, при условие че ищецът не е пропуснал впоследствие да предприеме действията, необходими за връчването на съответните документи на ответника;

или

б) ако документът трябва да бъде връчен преди да бъде депозиран в съда, към момента, когато бъде получен от органа, компетентен да извърши връчването, при условие че ищецът не е пропуснал впоследствие да предприеме действията, необходими за депозирането на документа в съда“.

4. Член 19, параграфи 1 и 3, от Регламент № 2201/2003 гласи:

„1. Когато делата за развод, законна раздяла или унищожаване на брака между същите страни са заведени пред съдилища в различни държави членки, съдът, пред който искът е предявен по-късно, спира [служебно] съдебното производство до установяване на компетентността на първия сезиран съд.

[…]

3. След установяване на компетентността на първия сезиран съд, съдът пред който искът е предявен по-късно, се отказва от компетентност в полза на първия сезиран съд.

В този случай страната, която е завела иск пред съда, сезиран по-късно, може да заведе същия иск пред съда, сезиран по-рано“.

Б – *Френското право*

5. Въпреки че настоящото преюдициално запитване е отправено от съд на Обединеното кралство, то не съдържа информация за приложимото по главното производство право на Обединеното кралство. За сметка на това в него се посочват няколко разпоредби от френския Граждански процесуален кодекс (Code de procédure civile), които следва да бъдат възпроизведени.

6. Член 1076 от Гражданския процесуален кодекс предвижда:

„Съпругът, който предявява иск за развод, може във всички случаи, дори в производство по обжалване, да замени иска за развод с иск за съдебна раздяла.

Забранена е обратната замяна“.

7. Член 1111 от Гражданския процесуален кодекс гласи:

„След изслушване на съпрузите относно прекратяването на съпружеското съжителство, когато установи, че ищецът поддържа искането си, съдът се произнася с определение, с което може съгласно член 252-2 от Гражданския кодекс да напъти страните към нов опит за помирение или да даде веднага разрешение на съпрузите да предявят иск за развод.

И в двата случая съдът може да разпореди някои или всички привременни мерки, предвидени в членове 254—257 от Гражданския кодекс.

Когато дава разрешение за предявяване на иск за развод, съдът напомня в своето определение сроковете по член 1113 от настоящия кодекс“.

8. Член 1113 от Гражданския процесуален кодекс има следното съдържание:

„В срок от три месеца от произнасянето на определението само съпругът, който е подал първоначалната искова молба, може да предяви иск за развод.

В случай на помирение между съпрузите или ако искът за развод не е предявен в срок от тридесет месеца от произнасянето на определението, всички установени с определението положения се обезсилват, включително и разрешението за предявяване на иск за развод“.

9. Член 1129 от Гражданския процесуален кодекс гласи:

„Производството за съдебна раздяла се урежда по правилата, предвидени за производството за развод“.

II – **Фактите в основата на спора в главното производство**

10. На 27 февруари 1997 г. госпожа A[3] и господин B[4], и двамата френски граждани, сключват брак във Франция, като преди това са сключили брачен договор по френското право при режим на разделност. През 2000 г. двойката и двете им деца, близнаци, родени на 27 юли 1999 г., се установяват в Обединеното кралство, където на 16 юли 2001 г. е родено третото им дете.

11. През юни 2010 г. ответникът в главното производство напуска семейното жилище, като оттогава двойката е фактически разделена.

A – *Съдебните производства във Франция*

12. На 30 март 2011 г. ответникът в главното производство предявява иск за съдебна раздяла пред Tribunal de grande instance de Nanterre (Окръжен съд, Нантер) (Франция).

13. Помирителното заседание, състояло се на 5 септември 2011 г. и на 8 ноември 2011 г., завършва с неуспех.

3 — Наричана по-нататък „ищец в главното производство“.

4 — Наричан по-нататък „ответник в главното производство“.

14. Поради това на 15 декември 2011 г. Tribunal de grande instance de Nanterre постановява определение за непостигнато помирение (№ RG 11/04305), с което констатира прекратяване на съпружеското съжителство и се произнася по мерките, необходими за уреждане на семейното положение до постановяване на окончателно решение. Най-напред Tribunal de grande instance приема, че съгласно член 5, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела[5] е компетентен да се произнесе по специфичните за делото за съдебна раздяла привременни мерки и по издръжката съгласно задължението на съпрузите да се поддържат материално, и обявява, че е приложимо френското право. За сметка на това този съд намира, че не е компетентен да се произнесе по свързаните с децата въпроси, които са от компетентността на съдилищата на Обединеното кралство. Освен това този съд дава разрешение на съпрузите да заведат делото за съдебна раздяла. Той също предоставя безвъзмездно на ищеца в главното производство ползването на семейното жилище съгласно правото на съпрузите да се поддържат материално, както и месечна издръжка в размер на 5 000 EUR, като ответникът в главното производство трябва временно да осигурява плащанията по жилищните кредити и други заеми. Накрая той определя нотариус, който да изготви доклад за предполагаемия размер на имуществото на двойката.

15. На 22 ноември 2012 г. Cour d'appel de Versailles (Апелативен съд, Версай) (Франция), сезиран с искане от ответника в главното производство, постановява решение (№ RG 12/01345), с което потвърждава изцяло определението за непостигнато помирение на Tribunal de grande instance de Nanterre.

16. На 17 декември 2012 г. ответникът в главното производство предявява иск за развод, който обаче е отхвърлен, поради това че делото за съдебна раздяла, което е завел на 30 март 2011 г. и чието прекратяване не е поискал, е все още висящо.

17. На 17 юни 2014 г. в 8 часа 20 минути, т.е. в първия час на първия ден след изтичането на 30-месечния срок, в рамките на който делото за съдебна раздяла трябва да бъде заведено, като в противен случай производството по исковата молба се прекратява, ответникът в главното производство предявява иск за развод.

Б – *Съдебните производства в Обединеното кралство*

18. Паралелно с делото за съдебна раздяла, заведено от ответника в главното производство във Франция, на 19 май 2011 г. ищецът в главното производство подава молба за издръжка до Child Support Agency (Агенцията за детски издръжки) за децата на негова издръжка.

19. На 24 май 2011 г. ищецът в главното производство предявява също иск за развод и подава отделна молба за издръжка.

20. На 7 ноември 2012 г. отделението на High Court, което разглежда семейни спорове, отхвърля със съгласието на ищеца в главното производство иска му за развод на основание на член 19 от Регламент № 2201/2003.

5 — ОВ L 12, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74.

21. На 6 юни 2014 г. ищецът в главното производство сезира с искане ex parte запитващата юрисдикция, за да получи предварително решение или декларация, че когато бъде предявен искът му за развод, същият ще бъде допустим от първата минута след полунощ на 17 юни 2014 г., т.е. към момента, в който определението за непостигнато помирение, постановено от съдията по семейни дела в делото за съдебна раздяла, заведено от ответника в главното производство във Франция, ще бъде обезсилено. Това искане, обявено за твърде иновативно, обаче е отхвърлено.

22. На 13 юни 2014 г. ищецът в главното производство предявява втори иск за развод пред запитващата юрисдикция.

23. На 9 октомври 2014 г. ответникът в главното производство подава искане за отхвърляне на предявения на 13 юни 2014 г. от ищеца в главното производство иск за развод като недопустим и за заличаване на делото от регистъра, като се позовава на член 19 от Регламент № 2201/2003.

III – **Преюдициалните въпроси и производството пред Съда**

24. В този контекст и при тези обстоятелства High Court of Justice (England and Wales), Family Division решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Какво означава „установяване“ за целите на член 19, параграфи 1 и 3 от Регламент № 2201/2003 при следните обстоятелства:

а) ищецът по делото пред първия сезиран съд (наричано по-нататък „първото дело“) фактически не предприема никакви действия след първото заседание, и по-специално не предявява искане (Assignation) [за постановяване на определение за съдебна раздяла] до изтичането на срока за прекратяване на производството по исковата му молба (Requête), в резултат на което първото дело се прекратява без постановяване на решение с изтичането на предвидения съгласно приложимото (френско) право срок, а именно 30 месеца след помирителното заседание,

б) първото дело се прекратява на посоченото основание съвсем скоро (3 дни) след завеждането на дело в Обединеното кралство пред съд, пред който искът е предявен по-късно (наричано по-нататък „второто дело“), поради което няма постановено съдебно решение във Франция, нито какъвто и да било риск от противоречие между първото и второто дело, и

в) поради часовата зона, в която се намира Обединеното кралство, след прекратяване на първото дело ищецът по него винаги би могъл да предяви иск за развод във Франция преди ищецът [по второто дело] да може да предяви иск за развод в Обединеното кралство?

2) В частност терминът „установяване“ означава ли, че ищецът по първото дело трябва с дължимата грижа и бързина да предприема действия с оглед разрешаване на спора по първото дело (от съда или чрез постигане на споразумение), или след установяване на компетентността на съд по негов избор на основание член 3 и член 19, параграф 1 може да не предприема каквито и да било съществени действия в това отношение, като цели само прекратяване на второто дело и блокиране на разрешаването на спора като цяло?“.

25. В акта за преюдициално запитване запитващата юрисдикция посочва, че авторите на Регламент № 2201/2003 не може да са искали реализирането на положения като това в главното производство, в които едновременно са налице няколко паралелни производства в две държави членки, тъй като целта им е била да се гарантира бързо определяне на компетентността, своевременно произнасяне по делата и избягване на противоречащи си съдебни решения.

26. Тя подчертава, че ответникът в главното производство със своите действия е отговорен за съществуващата вече четири години неяснота в главното производство. Според нея редица факти свидетелстват за желанието му да попречи на ищеца в главното производство да предяви иск за развод пред съдилищата на Обединеното кралство. В това отношение запитващата юрисдикция се позовава на обстоятелството, че той е предявил иска си за развод във Франция, докато делото за съдебна раздяла все още е било висящо, и на обстоятелство, че е предявил иска си за развод във Франция в първия възможен час, в момент, в който поради часовата разлика ищецът в главното производство не е имал възможност да предяви такъв иск в Обединеното кралство.

27. Също така запитващата юрисдикция отбелязва, че след решението на Cour d'appel от 22 ноември 2012 г., с което се потвърждава определението за непостигнато помирение, ответникът в главното производство не е предприел никакви действия с оглед решаване на делото за съдебна раздяла във Франция, като само е изчаквал изтичането на срока за прекратяване на производството по това дело, за да предяви иска си за развод. При тези обстоятелства запитващата юрисдикция има съмнения дали компетентността на френския съд може да се счита за „установена“ по смисъла на член 19 от Регламент № 2201/2003. В това отношение тя се позовава на доводите на ищеца в главното производство, че само предявяването на иск пред даден съд не е достатъчно. Ищецът по делото би трябвало да бъде задължен да предприема с дължимата грижа и бързина действия с цел разрешаване на спора, като в противен случай лицата, участващи в бракоразводни дела, разполагали с възможността да заведат дело „италианска торпила“ в ущърб на своевременното решаване на споровете.

28. Запитващата юрисдикция обаче посочва, че подобно тълкуване предполага отклоняване не само от текста на член 19 от Регламент № 2201/2003, но също и от съдебната практика във връзка с Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела[6], и по-специално от решение Gantner Electronic[7], в което Съдът е приел, че „едновременно висящи дела са налице от момента, в който пред две съдилища на различни договарящи държави са окончателно образувани дела, т.е. преди ответниците да са получили възможност да изложат доводите си“.

29. Накрая запитващата юрисдикция посочва, че съгласно данните от преписката относно френското право само ищецът може в срок от три месеца да предяви искане за постановяване на определение за съдебна раздяла.

30. Макар обаче ответникът в главното производство да посочва, че не е предявил искане за постановяване на определение за съдебна раздяла срещу ищеца в главното производство, тъй като е искал да се разведе, без да удължава процесуалните срокове, при все това той не обяснява причините, поради които не е оттеглил исковата си молба за съдебна раздяла, което доказва желанието му да попречи възможно най-дълго на ищеца в главното производство да предяви иск за развод в Обединеното кралство, така че всички спорни въпроси да могат да бъдат решени само от един съд възможно най-бързо.

6 — ОВ L 351, стр. 1.

7 — C-111/01, EU:C:2003:257, т. 27.

31. Запитващата юрисдикция иска също така от Съда да разгледа настоящото дело по реда на бързото производство съгласно член 105, параграф 1 от Процедурния правилник на Съда.

32. Искането е отхвърлено с определение от 13 януари 2015 г. на председателя на Съда. Той все пак решава делото да се разгледа с предимство съгласно член 53, параграф 3 от процедурния правилник. В съответствие с член 95, параграф 1 от своя процедурен правилник Съдът освен това запазва решението за анонимността, което е взела запитващата юрисдикция.

33. На 18 май 2015 г. ответникът в главното производство уведомява Съда, че признава и приема компетентността на запитващата юрисдикция, без обаче, както изглежда, да уведоми за това нито запитващата юрисдикция, нито френския съд. С писмо от 21 май 2015 г. Съдът съобщава тази информация на запитващата юрисдикция и на ищеца в главното производство.

34. Ищецът в главното производство, правителството на Обединеното кралство и Европейската комисия представят писмени становища. Ищецът в главното производство и Комисията също са изслушани в съдебното заседание, проведено на 1 юни 2015 г.

IV – **Представените пред Съда становища**

A – *Становище на ищеца в главното производство*

35. Ищецът в главното производство заявява, че приема като свои и възпроизвежда изводите на запитващата юрисдикция. Подобно на нея той най-напред изразява съжаление за неестественото положение на съда, който е компетентен по делата за развод и имуществените права, произтичащи от брачни правоотношения, който не разполага с възможността да прехвърли делото в съд, който е по-подходящ за разглеждането му, съгласно изключението forum non conveniens, за разлика от възможността, която съществувала по делата относно родителската отговорност[8], или от това, което предвиждал понастоящем за гражданските и търговските дела Регламент № 1215/2012[9].

36. Той отправя и критики по отношение на възможностите за злоупотреба, каквато злоупотреба била налице в главното производство, произтичаща от прилагането на правилото за висящ процес по член 19 от Регламент № 2201/2003, когато страната, завела делото, изобщо не е задължена да предприеме действия с оглед разрешаване на спора. Накрая, ищецът в главното производство изразява съжаление за утежняващите и дискриминационни последици от часовите зони в Европейския съюз, тъй като страните, които се намират в най-източните части разполагат винаги с часово предимство в абсолютна стойност в сравнение със страните, които се намират в най-западните части, за да заведат първи дело.

37. Освен това ищецът в главното производство твърди по същество, че член 19 от Регламент № 2201/2003 не би могъл да бъде тълкуван в смисъл, че компетентността на даден съд е установена, когато той разглежда дело, производството по което е прекратено поради бездействието на страната, която го е завела, тъй като в противен случай би се стигнало до нарушаване на изискванията на член 6 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. Макар несъмнено този регламент да дава право на избор на компетентен съд в областта на развода, той не позволява на дадена страна да избере съд, неблагосклонен към друга страна по делото, и впоследствие да забави или напълно да избегне решаването на делото, което самата тя е завела.

8 — Вж. член 15 от Регламент № 2201/2003.

9 — Вж. съображения 33 и 34 и членове 32—34.

38. В това отношение ищецът в главното производство подчертава, че или е принуден да води дело в чужбина, пред съд, различен от съда по местожителство на страните, което би било неизгодно за него с оглед на вероятния изход от делото, или е лишен от всякаква възможност за обжалване дотогава, докато ответникът удължава заведеното във Франция дело и създава пречка за завеждане на друго дело.

39. По-нататък ищецът в главното производство посочва, че целта и общата структура на Регламент № 2201/2003 изискват приоритетната компетентност на съда, който е сезиран пръв, да зависи от задължението на страната, която е завела делото, с дължимата грижа и бързина да предприема действия с оглед разрешаване на спора. В това отношение той се позовава по аналогия на член 16, параграф 1 от Регламент № 2201/2003, на член 9 от Регламент (ЕО) № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка[10], и на член 14 от Регламент (ЕС) № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство[11].

40. На последно място, ищецът в главното производство твърди, че приемането, че е налице установена компетентност по смисъла на член 19 от Регламент № 2201/2003, е в съответствие със здравия разум и с естествената справедливост, както и с френската съдебна практика и с практиката на Съда, само ако ищецът по делото предприема добросъвестно действия с оглед разрешаване на спора,. В това отношение в решение от 26 юни 2013 г.[12] Cour de cassation (Франция) приел, че исковата молба представлява документ за започване на съдебно производство само ако е последвана от предявяване на искане за постановяване на определение за съдебна раздяла. В главното производство обстоятелството, че ответникът в него не е предявил искане за постановяване на определение за съдебна раздяла срещу ищеца в главното производство, означавало, че завеждането на делото във Франция вече не пораждало правни последици по отношение на определянето на компетентността на съда съгласно член 19 от Регламент № 2201/2003. От друга страна, Съдът потвърдил, че при определени обстоятелства, когато съдът, сезиран по-късно с искане във връзка с родителската отговорност, не разполага с никакви данни, въз основа на които да прецени дали е налице висящ процес, въпреки усилията, които е положил, за да получи информация от страната, която се е позовала на наличието на висящ процес, той може да пристъпи към по-нататъшно разглеждане на искането след изтичане на разумен срок на изчакване за отговор[13].

41. В съдебното заседание ищецът в главното производство уточнява в отговор на писменото становище на правителството на Обединеното кралство, че преюдициалните въпроси трябва да се обявят за допустими. Той подчертава, че е вярно, че в Обединеното кралство наличието на едновременно висящи дела трябва да се преценява по-скоро към момента на сезирането на съда, а не към момента на постановяване на решението. От това той стига до извода, че става още по-важно Съдът да се произнесе по въпросите и да обяви, че датата, която трябва да се вземе предвид, е датата, на която запитващата юрисдикция е била сезирана, в случая 13 юни 2014 г., и че следователно френският съд, пред който на 17 юни 2014 г. е предявен искът за развод на ответника в главното производство, е по-късно сезираният с иска съд.

10 — ОВ L 7, стр. 1, поправки в ОВ L 131, 18.5.2011 г., стр. 26, ОВ L 8, 12.1.2013 г., стр. 19 и ОВ L 281, 23.10.2013 г., стр. 29.

11 — ОВ L 201, стр. 107, поправки в ОВ L 344, 14.12.2012 г., стр. 3 и ОВ L 60, 2.3.2013 г., стр. 140.

12 — Cour de cassation, първо гражданско отделение, жалба № 12-24001 (ECLI:FR:CCASS:2013:C100695).

13 — Вж. решение Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, т. 86).

42. Ищецът в главното производство твърди също, че задължението на съда, пред който искът е предявен по-късно, да „се откаже от компетентност“ по смисъла на член 19, параграф 3 от Регламент № 2201/2003, не означава, че той обявява, че не е компетентен, тъй като този отказ от компетентност има само суспензивно действие и позволява възобновяване на делото пред по-късно сезирания съд, когато делото пред първия сезиран съд се прекрати, както в главното производство.

Б – *Становище на правителството на Обединеното кралство*

43. Правителството на Обединеното кралство счита главно, че Съдът не следва да се произнася по преюдициалните въпроси на запитващата юрисдикция.

44. В това отношение то изтъква, че съгласно член 1113 от Гражданския процесуален кодекс делото за съдебна раздяла, заведено от ответника в главното производство пред френския съд, се прекратява от първия час на 17 юни 2014 г., така че запитващата юрисдикция, пред която ищецът в главното производство е предявил иск за развод на 13 юни 2014 г., трябва да се счита за „първи сезиран съд“, а не за „съд, пред който искът е предявен по-късно“, като предявяването от ответника в главното производство на иск за развод във Франция на 17 юни 2014 г. в 8 часа и 20 минути сутринта изобщо не променя това фактическо положение.

45. Подобна теза съответствала на целта на правилата за висящ процес, установени [14] в член 19 от Регламент № 2201/2003, а именно да се избегне рискът от противоречащи си съдебни решения при паралелните производства пред различни съдилища, както и на практиката на Съда.

46. Правителството на Обединеното кралство все пак разглежда двата преюдициални въпроса.

47. Правителството на Обединеното кралство най-напред посочва, че първият въпрос, който се отнася до това дали компетентността на френския съд е установена по смисъла на член 19 от Регламент № 2201/2003, се поставя само ако трябва да се приеме, че запитващата юрисдикция е „вторият сезиран съд“. Правителството припомня, че Съдът е приел, че тълкуването на тази разпоредба [15], както и на идентичните разпоредби от Брюкселската конвенция от 27 септември 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела [16] и от Регламент № 44/2001 [17], следва да бъде телеологично, като се вземат предвид целите, преследвани с Регламент № 2201/2003, които са да се избегнат паралелните производства пред съдилищата в различни държави членки и евентуалното постановяване на противоречащи си съдебни решения в резултат на такива производства.

48. Макар обаче компетентността на френския съд да е била установена в определен момент, това вече не е така, щом като заведеното във Франция дело за съдебна раздяла е прекратено. Следователно запитващата юрисдикция би трябвало да приеме, че в действителност вече не са налице едновременно висящи дела. Този подход позволявал да се гарантира постигането на установената с член 19 от Регламент № 2201/2003 цел за избягване на противоречащи си съдебни решения и следователно за гарантиране на правната сигурност, като същевременно принуждавал ищеца по делото да предприеме действия с оглед разрешаване на спора, когато делото трябва да се разгледа в срок и се прекратява с изтичането на срока.

14 — Вж. решение C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268) и становището на генералния адвокат Szpunar по дело C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2275, т. 58—60).

15 — Вж. решение Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, т. 64 и 66).

16 — (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3, наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“). Вж. решения Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, т. 41) и Mærsk Olie & Gas (C-39/02, EU:C:2004:615).

17 — Вж. решение Cartier parfums-lunettes и Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, т. 40).

49. Правителството на Обединеното кралство предлага на втория въпрос да се отговори по същество, че член 19 от Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че терминът „установяване“ изисква страната, която е завела първото дело, като делото за съдебна раздяла, заведено от ответника в главното производство в настоящия случай, да предприема действия с дължимата грижа с оглед разрешаване на спора.

50. В това отношение правителството на Обединеното кралство изтъква, че целта на правилата за висящ процес на Регламент № 2201/2003, а именно да се избегнат паралелните производства пред различни съдилища и рискът от противоречащи си съдебни решения, трябва да се разглежда като съдействаща за развитието на спора с оглед разрешаването му, а не като пречка за това, което следователно означава, че страните предприемат действия с оглед разрешаване на спора.

51. Ето защо въпросът дали ищецът по делото е действал с дължимата грижа с оглед разрешаване на спора по заведеното от него дело, или само е оставил това дело да бъде прекратено с изтичането на срока, се явява релевантно обстоятелство, за да може да се прецени дали компетентността на сезирания от него съд е установена по смисъла на член 19 от Регламент № 2201/2003. Всяко решение в обратен смисъл би могло да доведе до задънена улица, като възпрепятства разрешаването на спора и като лишава ответника от правото му неговото дело да бъде гледано справедливо, публично и в разумен срок по смисъла на член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

B – *Становище на Комисията*

52. Най-напред Комисията отбелязва, че въпросите на запитващата юрисдикция се основават на две хипотези, от които едната е вярна, а другата — грешна.

53. Тя подчертава, първо, че запитващата юрисдикция приема, че заведеното във Франция дело за съдебна раздяла е пречка съгласно член 19 от Регламент № 2201/2003 за завеждането на дело за развод в друга държава членка, което тя счита за правилно.

54. Тя обаче отбелязва, че текстът на тази разпоредба не води непременно до този извод. Всъщност разпоредбата най-напред би могла да се тълкува в смисъл, че завеждането на дело за съдебна раздяла е пречка само за друго дело за съдебна раздяла, но не и за дело за развод. Разпоредбата обаче би могла да се тълкува и като възпрепятстваща всички паралелни производства по брачни дела.

55. При все това Комисията счита, че е правилно второто предложение, тъй като член 19 от Регламент № 2201/2003 не изисква едновременно образуваните производства да са със същия предмет и на същото основание, а само да са между едни и същи страни. Освен това с правилото за висящ процес се целяло да се избегне постановяването на противоречащи си решения от съдилища на различни държави членки, което било пречка за последващо признаване на тези решения съгласно член 22, буква г) от Регламент № 2201/2003. На последно място, този подход се налагал по-специално, когато е налице тясна връзка между искове за съдебна раздяла и за развод.

56. Комисията подчертава, второ, че запитващата юрисдикция приема, че въпросът дали са налице едновременно висящи дела, трябва да се преценява към датата, на която тя е била сезирана с иска за развод, в случая на 13 юни 2014 г., а не към датата, на която е разгледала въпроса дали е трябвало да спре разглеждането на делото, в случая на 9 октомври 2014 г., което Комисията счита за неправилно.

57. Всъщност според Комисията целта на правилото за висящ процес е да се предотврати едновременното предявяване на брачни искове и да се избегне рискът от противоречащи си решения, постановени в различни държави членки, въз основа на прилагане на строгия принцип prior temporis. С оглед на горепосоченото това правило не било пречка страните да сезират съдилища на различни държави членки, а само изисквало съдът, пред който искът е предявен по-късно, да спре разглеждането на делото и евентуално да се откаже от компетентност.

58. Комисията счита, че в положение като разглежданото в главното производство, при което делото е висящо пред съд на държава членка, когато е сезиран съд на друга държава членка, но при което делото, заведено в първата държава членка, е прекратено към момента на подаването на искане за заличаване от регистъра на делото, заведено във втората държава членка, релевантната дата, за да се прецени дали са налице едновременно висящи дела, е датата, на която сезираният във втората държава членка съд се произнася по въпроса дали трябва да спре разглеждането на делото и евентуално да се откаже от компетентност съгласно член 19 от Регламент № 2201/2003. Това тълкуване намирало потвърждение както в текста на член 19 от Регламент № 2201/2003, така и в общата структура и целта на този регламент.

59. В случая към момента, в който запитващата юрисдикция се е произнесла по въпроса дали е трябвало да спре производството по предявения от ищеца в главното производство иск за развод, а именно на 9 октомври 2014 г., във Франция вече не е било налице паралелно производство, тъй като производството по делото за съдебна раздяла е било прекратено на 16 юни 2014 г., а следователно е нямало и риск от противоречащи си съдебни решения. Обстоятелството, че ответникът в главното производство е предявил иск за развод във Франция в първия час на 17 юни 2014 г. било ирелевантно, тъй като към този момент е било налице висящо производство в Обединеното кралство и следователно са били налице едновременно висящи дела.

60. При тези обстоятелства Комисията заключава, че не е необходимо да се отговаря на въпросите на запитващата юрисдикция, и предлага отговор само при условията на евентуалност, като разглежда заедно въпрос 1, буква а) и въпрос 2.

61. Най-напред, тя посочва, че смисълът на термина „установена компетентност“ логично трябва да е свързан с проверката от страна на сезирания съд на неговата компетентност съгласно Регламент № 2201/2003 и на валидността на сезирането му съгласно неговото национално процесуално право.

62. Като счита, че съдебната практика по член 27, параграф 2 от Регламент № 44/2001 е полезна за тълкуването на член 19 от Регламент № 2201/2003, Комисията припомня, че в решение Cartier parfums-lunettes и Axa Corporate Solutions assurances[18] Съдът приема, че „компетентността на първия сезиран съд трябва да се счита за установена [...], когато същият съд не е отклонил служебно своята компетентност и никоя от страните не я е оспорила преди или до изявлението, което съгласно неговото национално процесуално право се счита за първото защитно действие по същество пред този съд“.

63. В главното производство обаче не се поставяло под никакво съмнение това, че компетентността на френския съд, постановил на 15 декември 2011 г. определението за непостигнато помирение, е била установена, по смисъла на тази съдебна практика, от самото начало на производството. От една страна, този съд е дал разрешение за предявяване на искането за постановяване на определение за съдебна раздяла и от друга страна, ищецът в

18 — C-1/13, EU:C:2014:109, т. 45.

главното производство е участвал в производството, щом като е могъл да подаде молба за постановяване на временни мерки и не е предявил възражение срещу международната компетентност на френския съд нито в първоинстанционното производство, нито в производството по обжалване.

64. На следващо място, Комисията счита, че член 19 от Регламент № 2201/2003 не съдържа задължение за ищеца в делото пред първия сезиран съд да предприема с дължимата грижа и бързина действия с оглед разрешаване на спора. Той можел да действа по начин, който намира за най-подходящ, при спазване на нормите на приложимото национално законодателство, като сезираният съд следвало да следи за тяхното прилагане и евентуално да санкционира всяко злонамерено или представляващо злоупотреба действие.

65. При всички случаи било невъзможно за съда на държава членка да прецени дали липсата на по-нататъшно развитие на делото, заведено пред съда на друга държава членка, е признак за злоупотреба. В това отношение Комисията отбелязва, че самият ищец в главното производство е можел да предяви иск срещу ответника в главното производство не само за съдебна раздяла, но и за развод, както било видно и от становище на Cour de cassation от 10 февруари 2014 г.

66. Тя счита, че член 19 от Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че компетентността на първия сезиран съд не престава да бъде установена, поради това че ищецът по делото пред него не предприема с дължимата грижа и изискуемата бързина никакви действия с оглед разрешаване на спора.

V – **Анализ**

A – *Предварителни бележки*

67. Следва да се започне с представяне на спецификите на френското право относно производствата за съдебна раздяла и развод, като се имат предвид всички свързани с това представяне резерви, за да се направи точна преценка на особеностите на разглеждания в главното производство случай и на своеобразието на преюдициалните въпроси на запитващата юрисдикция.

1. Особености на производствата за съдебна раздяла и развод във Франция

68. Както посочва първият генерален адвокат Bernard de la Gâtinais пред Cour de cassation в заключението си във връзка със становището на Cour de cassation от 10 февруари 2014 г.[19], цитирано от запитващата юрисдикция, дълго време съдебната раздяла е била считана за „развод на католиците“, доколкото нейната „основна цел е установяването от правна страна на раздялата на съпрузите и уреждането на нейните последици за личните и имуществените отношения между тях, като същевременно позволява запазването на брачния съюз“. Следователно, макар поради евентуалните му последици сам по себе си разводът да обхваща съдебната раздяла, от своя страна последната не включва основния елемент на развода, който е прекратяването на брака. Именно това обяснява предвиденият в член 1076 от Гражданския процесуален кодекс принцип, съгласно който иск за развод може да бъде изменен в съдебна раздяла, докато обратният случай не е възможен.

19 — Жалба № 13/70007 (ECLI:FR:CCASS:2014:AV15001), наричано по-нататък „становището от 10 февруари 2014 г.“.

69. Както отбелязва запитващата юрисдикция, в този смисъл последната разпоредба предвижда, че ищецът по иск за съдебна раздяла не може да го измени в иск за развод [20] и в известен смисъл става зависим от започнатото от него дело. Така, при положение че сезираният с иск за съдебна раздяла съд е постановил определение за непостигнато помирение, с което дава разрешение на съпрузите да предявят иска за съдебна раздяла, както в главното производство, ищецът разполага само с две възможности. Той може, най-напред, да реши да заведе дело за съдебна раздяла и следователно да предприеме действия с оглед да доведе до край делото, като предяви искане за постановяване на определение за съдебна раздяла срещу ответника, което само той има право да предприеме през първите три месеца след постановяване на определението за непостигнато помирение съгласно член 1113 от Гражданския процесуален кодекс. Той обаче може и да се откаже от иска за съдебна раздяла на каквото и да е основание и по-специално да предпочете иска за развод пред съдебна раздяла, като оттегли исковата си молба за съдебна раздяла, като тогава допустимостта на иска за развод зависи от условието това оттегляне да бъде прието и да е окончателно [21].

70. За сметка на това, след като изтече тримесечният срок по член 1113 от Гражданския процесуален кодекс, ответникът в производство по съдебна раздяла може не само да поправи бездействието на ищеца, като самият той предяви искане за постановяване на определение за съдебна раздяла срещу ищеца, но и да предяви иск за развод срещу него, като неговият насрещен иск е допустим с оглед на членове 1076, 1111 и 1113 от Гражданския процесуален кодекс [22].

71. Именно в този правен контекст [23] следва да се разгледат основните обстоятелства в главното производство и преюдициалните въпроси на запитващата юрисдикция.

2. Особености на главното производство

72. Установено е и не се оспорва, че тъй като ищецът и ответникът в главното производство са френски граждани, френският съд, сезиран от последния с иск за съдебна раздяла, има международна компетентност да разгледа иска съгласно член 3, параграф 1, буква б) от Регламент № 2201/2003 и е компетентен също да разгледа предявения от него на 17 юни 2014 г. иск за развод. Безспорно е също, че доколкото съпрузите са имали обичайно местопребиваване в Обединеното кралство, съдилищата на тази държава членка също са международно компетентни да постановят развода им в съответствие с член 3, параграф 1, буква а) от Регламент № 2201/2003.

73. Също така е безспорно, че тъй като ответникът в главното производство пръв сезира, в случая на 30 март 2011 г., френския съд с иск за съдебна раздяла, съдът на Обединеното кралство, който е сезиран на 24 май 2011 г. с иск за развод от ищеца в главното производство, е сезиран по-късно и следователно е трябвало да спре производството съгласно член 19, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 до установяването на компетентността на френския съд.

20 — Вж. заключението на Bernard de la Gâtinais във връзка със становището от 10 февруари 2014 г. и цитираната практика на Cour de cassation.

21 — Вж. *Watine-Drouin*, C. Séparation de corps, causes, procédure, effets. — JurisClasseur Notarial, Fascicule n° 5, n° 34 и цитираната съдебна практика.

22 — Вж. становището от 10 февруари 2014 г. и заключението на Bernard de la Gâtinais.

23 — В това отношение следва да се отбележи, както посочва ищецът в главното производство, че Cour de Cassation е потвърдил решение на Cour d'appel, с което е прието, че съгласно член 3, параграф 1, буква а) и член 16 от Регламент № 2201/2003 „при дела за развод съдът е сезиран редовно към датата на подаването на исковата молба, при условие че то е последвано от предявяване на иск за развод“; вж. Cour de cassation, първо гражданско отделение, решение от 26 юни 2013 г., жалба № 12-24001 (ECLI:FR:CCASS:2013:C100695). Макар да е вярно, че това тълкуване на Регламент № 2201/2003 — ако бъде потвърдено от Съда — може да разреши поставения в спора по главното производство въпрос, все пак отправените до Съда въпроси не се отнасят до „редовността“ на сезирането на френския съд, а — както ще стане ясно в хода на изложението — до понятията „установена компетентност“ по смисъла на член 19 от Регламент № 2201/2003 и „първи сезиран съд“ по смисъла на член 16 от този регламент.

74. На последно място, безспорно е също така, че в постановеното на 15 декември 2011 г. определение за непостигнато помирение френският съд, който е сезиран пръв, се обявява за компетентен да се произнесе по иска за съдебна раздяла, предявен от ответника в главното производство, и едновременно с това приканва страните да предявят иска за съдебна раздяла. В резултат на това, и в съответствие с член 19, параграф 3 от Регламент № 2201/2003, както е видно от акта за преюдициално запитване, на 7 ноември 2012 г. High Court отхвърля предявения от ищеца в главното производство иск за развод с негово съгласие.

75. Оттук следва, че поне в целия този първи етап от развитието си главното производство протича при спазване на правилата за висящ процес по член 19 от Регламент № 2201/2003.

76. Трябва по-специално да се подчертае, както посочва Комисията, като този въпрос не е разискван, че са налице едновременно висящи дела по смисъла на тази разпоредба [24], щом като иск за развод е предявен в една държава членка, а иск за съдебна раздяла е паралелно предявен в друга държава членка, като тази разпоредба изисква само идентичността на страните, а не стриктна идентичност на предмета и основанията на исковете [25].

77. Спорът в главното производство и въпросите на запитващата юрисдикция обаче не се отнасят до този първи етап от развитието на главното производство, а до втория етап, който започва малко преди изтичането на предвидения в член 1113 от Гражданския процесуален кодекс срок от 30 месеца, след който определението за непостигнато помирение, постановено от френския съд, който е сезиран пръв, се обезсилва.

78. Всъщност, и както става ясно от акта за преюдициално запитване, малко преди изтичането на този срок, на 6 юни 2014 г., ищецът в главното производство сезира High Court с претенция да приеме предварително иска му за развод [26]. Тази претенция, представена от запитващата юрисдикция като „умело формулирана“, обаче е отхвърлена, тъй като е изглеждала твърде иновативна. Тогава ищецът в главното производство сезира на 13 юни 2014 г. запитващата юрисдикция с иск за развод.

79. В това отношение следва да се отбележи, че за разлика от искането от 6 юни 2014 г., чийто предмет е бил различен, искът за развод от 13 юни 2014 г., не е отхвърлен формално от запитващата юрисдикция, без последната да посочва мотиви за това. Запитващата юрисдикция по-специално не посочва дали се счита за валидно сезирана от гледна точка на правото на Обединеното кралство, както и от гледна точка на член 16 от Регламент № 2201/2003.

80. При всички положения именно искът за развод, предявен от ищеца в главното производство на 13 юни 2014 г., е в основата на производството, във връзка с което High Court отправя преюдициално запитване до Съда в главното производство, тъй като ответникът в главното производство го приканва да отхвърли иска за развод по-конкретно на основание член 19 от Регламент № 2201/2003, посочвайки, че делото за съдебна раздяла все още е било висящо към 13 юни 2014 г., и изтъквайки злоупотреба с процесуални права.

24 — Трябва обаче да се отбележи, че Съдът все още не е имал повод да тълкува тази разпоредба.

25 — Ще припомня, че член 19, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 възпроизвежда същината на член 11, параграф 2 от приетата на основание член K.3 от Договора за Европейския съюз Конвенция относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела, подписана в Брюксел на 28 май 1998 г. (ОВ C 221, стр. 2, наричана по-нататък „Брюкселската конвенция от 28 май 1998 г.“), представена като новаторска разпоредба, която е свързана със случаите на „лъжлив висящ процес“, с оглед да „се вземат предвид по-специално различията между правните системи на държавите членки, свързани с обстоятелството, че не във всички е познат институтът на съдебната раздяла, развода и унищожаването на брака“; Вж. Обяснителен доклад към приетата на основание член K.3 от Договора за Европейския съюз Конвенция относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела, изготвен от г-жа Alegría Borrás и одобрен от Съвета на 28 май 1998 г., точка 54. (ОВ C 221, стр. 27). Вж. също предложението на Комисията (COM(1999) 220 окончателен), довело до приемането на Регламент (ЕО) № 1347/2000 на Съвета от 29 май 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност за децата на двамата съпрузи (ОВ L 160, стр. 19), към което препраща предложението на Комисията (COM(2002) 222 окончателен), довело до приемането на Регламент № 2201/2003.

26 — Вж. в това отношение точка 21 от настоящото заключение.

81. Освен това специфичният контекст, в който е предявен този иск за развод, обяснява най-малкото своеобразния текст на отправените до Съда преюдициални въпроси, на който следва сега да се обърне внимание.

3. Своеобразието на преюдициалните въпроси

82. Двата преюдициални въпроса на запитващата юрисдикция са тясно свързани, доколкото съгласно самата си формулировка се отнасят изрично до понятието „установена компетентност“ по смисъла на член 19, параграфи 1 и 3 от Регламент № 2201/2003.

83. Всъщност с първия си въпрос запитващата юрисдикция иска главно да се установи по същество дали разпоредбите на член 19, параграфи 1 и 3 от Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкуват в смисъл, че компетентността на съд на държава членка, който е сезиран пръв с иск за съдебна раздяла, следва да се счита, че все още е „установена“ при описаните от нея обстоятелства, а именно:

— когато ищецът по това дело за съдебна раздяла, на когото е дадено разрешение да предяви искане за постановяване на определение за съдебна раздяла срещу ответника в законовия срок от 30 месеца, не предявява това искане в споменатия срок и по този начин изчаква посоченото дело да бъде прекратено, за да заведе ново дело за развод пред същия съд,

— когато делото за съдебна раздяла се прекратява съвсем скоро след завеждането на дело за развод в друга държава членка, и

— когато поради часовите зони ищецът по делото за съдебна раздяла винаги може да предяви иск за развод преди ответника.

84. С втория си въпрос запитващата юрисдикция пита дали член 19 от Регламент № 2201/2003, и по-специално терминът „установяване“, трябва да се тълкува в смисъл, че изисква страната, завела дело за съдебна раздяла пред съд на държава членка, да предприеме действия с дължимата грижа и бързина с оглед разрешаване на този спор.

85. В много отношения вторият въпрос е само преформулиране на първия въпрос, тъй като в крайна сметка запитващата юрисдикция иска главно да установи дали компетентността на съд на държава членка, който е сезиран пръв с иск за съдебна раздяла, може да се разглежда все още като установена по смисъла на член 19, параграфи 1 и 3 от Регламент № 2201/2003, когато ищецът не предприема действия с дължимата грижа, за да доведе до край делото.

86. При всички положения въпросите, които запитващата юрисдикция задава, се отнасят изключително до това дали Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че компетентността на френския съд, която е била надлежно установена по смисъла на член 19 от посочения регламент по отношение на иска за съдебна раздяла, предявен от ответника в главното производство на 30 март 2011 г., трябва да се разглежда като „все още“ установена при обстоятелствата в главното производство и дали поради това запитващата юрисдикция трябва да спре производството и евентуално да се откаже от компетентност в полза на френския съд във връзка с делото за развод, заведено пред нея на 13 юни 2014 г. от ищеца в главното производство.

87. За отговора на този въпрос обаче е необходимо най-напред да се определи кой съд трябва да се счита за „първи сезиран съд“ по смисъла на член 19 от Регламент № 2201/2003 — запитващата юрисдикция, която е сезирана на 13 юни 2014 г. с иск за развод от ищеца в главното производство, или френският съд, който е сезиран на 17 юни 2014 г. с искова молба за развод от ответника в главното производство, предвид специфичните обстоятелства по главното

производство, характеризиращо се с факта, че заведеното във Франция дело за съдебна раздяла е било прекратено между тези две дати. Отговорът на този въпрос обаче зависи от тълкуването както на член 16 от Регламент № 2201/2003, който не е споменат от запитващата юрисдикция, така и на член 19 от този регламент.

88. Ето защо двата преюдициални въпроса на запитващата юрисдикция трябва, от една страна, да се разгледат заедно и от друга страна, да се разширят и преформулират, така че да се отнасят и до член 16 от Регламент № 2201/2003.

89. Следователно, и с цел да се предоставят на запитващата юрисдикция насоки, които да ѝ позволят да реши спора в главното производство, считам, че основният въпрос, на който Съдът трябва да отговори, може да се формулира по следния начин:

„Трябва ли членове 16 и 19 от Регламент № 2201/2003 да се тълкуват в смисъл, че при обстоятелства като в главното производство:

— при които производство по дело за съдебна раздяла, заведено пред съд на първата държава членка, е прекратено, и

— при които два иска за развод са предявени паралелно, първият — пред съд на друга държава членка малко преди изтичането на срока за прекратяване на производството по делото за съдебна раздяла, а вторият — пред съда на първата държава членка малко след изтичането на същия този срок,

трябва да се приеме, че компетентността на съда на първата държава членка да разгледа иска за развод е установена?“.

Б – *По тълкуването на членове 16 и 19 от Регламент № 2201/2003*

90. Макар Съдът вече да е имал повод да тълкува член 19, параграф 2 от Регламент № 2201/2003 във връзка с висящ процес по дела в областта на родителската отговорност [27], той все още не е имал повод да тълкува разпоредбите на член 19, параграфи 1 и 3, също както и разпоредбите на член 11, параграфи 1 и 3 от Регламент № 1347/2000 или на член 11, параграфи 1 и 3 от Брюкселската конвенция от 28 май 1998 г.

91. За сметка на това Съдът е имал повод да тълкува разпоредби, идентични на последните, съдържащи се в други актове, и по-специално разпоредбите на член 21 от Брюкселската конвенция относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела [28] и на член 27 от Регламент № 44/2001 [29], и следователно може основателно да се позове на тази съдебна практика, за да отговори на въпросите на запитващата юрисдикция [30].

27 — Вж. решение Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, т. 64—86).

28 — Вж. решения Zelger (129/83, EU:C:1984:215), Gubisch Maschinenfabrik (144/86, EU:C:1987:528), Overseas Union Insurance и др. (C-351/89, EU:C:1991:279), Tatry (C-406/92, EU:C:1994:400), von Horn (C-163/95, EU:C:1997:472), Drouot assurances (C-351/96, EU:C:1998:242), Gantner Electronic (C-111/01, EU:C:2003:257), Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657) и Mærsk Olie & Gas (C-39/02, EU:C:2004:615).

29 — Вж. по-специално решения Cartier parfums-lunettes и Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109) и Weber (C-438/12, EU:C:2014:212).

30 — Вж. в този смисъл, но с резервите, наложени от спецификата на родителската отговорност, становището на генералния адвокат Jääskinen по дело Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, т. 95 и сл.); вж. също по-специално решение Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, т. 64 и сл.).

92. В случая разпоредбите на член 19, параграфи 1 и 3 от Регламент № 2201/2003 предвиждат, че при наличието на висящ процес съдът, пред който искът е предявен по-късно, трябва да спре производството служебно, докато бъде установена компетентността на първия сезиран съд, и ако това бъде установено, да се откаже от компетентност в полза на последния съд.

93. В този смисъл съдът на държава членка, сезиран например с иск за развод, трябва да спре производството служебно, ако съд на друга държава членка е бил сезиран по-рано например с иск за съдебна раздяла, докато бъде установена компетентността на последния съд. След като бъде установена компетентността, съдът, пред който искът за развод е предявен по-късно, трябва да се откаже от компетентност в полза на първия сезиран съд с иска за съдебна раздяла.

94. Така тези разпоредби въвеждат, подобно на член 21 от Брюкселската конвенция, процесуално правило за висящ процес, което се основава недвусмислено и единствено на хронологичния ред, в който са сезирани съответните съдилища [31].

95. При обстоятелствата в главното производство, както вече отбелязах, съдът на Обединеното кралство, сезиран с иска за развод на ищеца в главното производство от 24 май 2011 г., е трябвало да спре производството по делото съгласно член 19, параграф 3 от Регламент № 2201/2003, впоследствие да се откаже от компетентност съгласно член 19, параграф 3 от Регламент № 2201/2003, което той е направил.

96. При все това въпросите, които запитващата юрисдикция си задава, не се отнасят до иска за развод на ищеца в главното производство от 24 май 2011 г., а до иска за развод от 13 юни 2014 г., тъй като проблемът във връзка с наличието на висящ процес, пред който тя счита, че е изправена, произтича от заведеното във Франция на 30 март 2011 г. дело за съдебна раздяла, последвано от предявения във Франция на 17 юни 2014 г. иск за развод, както и от предявяването между тези две дати на иск за развод в Обединеното кралство.

97. Все пак, строго хронологично, следва да се приеме за установено, че макар искът за развод в Обединеното кралство на 13 юни 2014 г. да е бил предявен преди иска за развод, предявен във Франция на 17 юни 2014 г., делото за съдебна раздяла, заведено във Франция на 30 март 2011 г., все още е било висящо към датата, на която е бил предявен искът за развод в Обединеното кралство.

98. С други думи, разпоредбите на член 19, параграфи 1 и 3 от Регламент № 2201/2003 сами по себе си не позволяват да се разреши проблемът във връзка с наличието на висящ процес, който възниква в положение като това в главното производство, характеризиращо се с двойственост на производството за „прекратяване на брак“ във Франция и образуването в две различни държави членки на паралелни производства за развод малко преди и непосредствено след прекратяването на дело за съдебна раздяла.

99. Всъщност би могло да се приеме, от една страна, че към момента на сезирането ѝ с иска за развод, на 13 юни 2014 г., запитващата юрисдикция е продължила да бъде вторият сезиран съд и че следователно е трябвало да спре производството по делото и да се откаже от компетентност, тъй като делото за съдебна раздяла все още е било висящо.

100. Би могло обаче и да се приеме, от друга страна, че към момента на сезирането на френския съд с исковата молба за развод, на 17 юни 2014 г., запитващата юрисдикция е била първият сезиран съд, тъй като производството по делото за съдебна раздяла е било прекратено.

31 — Вж. решение Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, т. 47).

101. Следователно, и съгласно постоянната съдебна практика, за разрешаването на проблема, който се поставя в главното производство, следва да се имат предвид общата структура на Регламент № 2201/2003 и целта, преследвана с установените в него правила [32].

102. Считам по-конкретно, че предложението на Комисията, според което Съдът ще трябва да определи по новаторски начин момента, към който трябва да се преценява наличието на висящ процес, не може да се приеме, тъй като на практика то се свежда до отрицание на самото наличие на висящ процес в главното производство. Струва ми се, че е по-подходящ препоръчаният от правителството на Обединеното кралство подход, състоящ се в това да се определи кое от двете съдилища, паралелно сезирани с иск за развод и също така компетентни да го разгледат, трябва да се разглежда при обстоятелствата в главното производство като първи сезиран съд.

103. В това отношение следва да се припомни, че в интерес на доброто правораздаване в рамките на Съюза правилата за висящ процес имат за цел да се избегнат паралелните производства пред съдилищата в различни държави членки и евентуалното постановяване на противоречащи си съдебни решения в резултат на такива производства [33].

104. За тази цел Регламент № 2201/2003 установява в член 19 ясен и ефективен механизъм за разрешаване на случаите на висящ процес, основан на разгледаното по-горе процесуално правило на хронологичния ред, но и определя в член 16 [34] понятието „сезиране на съда“.

105. Важно е наистина да се припомни, че за целите на прилагането на правилата за висящ процес съдът се смята за сезиран съгласно тази разпоредба или към момента на подаване на исковата молба, или към момента, когато исковата молба е получена от органа, компетентен да извърши връчването, в зависимост от избора, направен от държавата членка, към която този съд принадлежи, като следва да се уточни, че и в двата случая ищецът не трябва да пропуска да предприеме действията, необходими или за връчването на съответните документи на ответника, или за депозирането им в съда.

106. Така член 16 от Регламент № 2201/2003 определя както процесуалните, така и времевите характеристики на понятието за сезиране на съда, като предвижда в кой момент и при какви условия е налице сезиране, независимо от приложимите норми в държавите членки [35]. В по-общ план понятието „първи сезиран съд“ трябва да се разглежда като самостоятелно понятие на правото на Съюза [36].

32 — Вж. по-специално решения Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, т. 70) и Cartier parfums-lunettes и Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, т. 33).

33 — Вж. по-специално, що се отнася до Брюкселската конвенция, решение Gasser (C-116/02, EU:C:2003:657, т. 41), а що се отнася до Регламент № 2201/2003, решение Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, т. 64).

34 — В случая член 16 от Регламент № 2201/2003 възпроизвежда разпоредбите на член 11, параграф 4 от Регламент № 1347/2000.

35 — Както правилно отбелязва генералният адвокат Jääskinen в становището си по дело Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, т. 98). В това отношение той акцентира на направеното от законодателя отклонение в сравнение с позицията на Съда по отношение на член 21 от Брюкселската конвенция в решение от 7 юни 1984 г. по дело Zelger (129/83, EU:C:1984:215, т. 16), в което Съдът е приел, че „член 21 от Конвенцията трябва да се тълкува в смисъл, че за „първи сезиран“ съд трябва да се счита съдът, пред който най-напред са били изпълнени условията, позволяващи да се направи окончателен извод за наличие на висящ процес, като при преценката на тези условия е приложим законът на съда“.

36 — Вж. становището на генералния адвокат Jääskinen по дело Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, т. 98).

107. Следователно именно изхождайки от разпоредбите на член 16 от Регламент № 2201/2003, следва да се определи как правилото за висящ процес, установено с член 19 от Регламент № 2201/2003, трябва да бъде конкретно приложено в положение като това в главното производство, като това прилагане трябва да позволи да се сведе до минимум рискът от паралелни производства и да се избегне продължителното спиране на производството от по-късно сезирания съд [37].

108. При това положение първият проблем, който следва да се реши, е дали може да се приеме, че запитващата юрисдикция действително е била „сезирана“ на 13 юни 2014 г. по смисъла на член 16 от Регламент № 2201/2003.

109. В случая това изглежда е така. Всъщност на 13 юни 2014 г. ищецът в главното производство е предявил иска за развод пред запитващата юрисдикция и нищо в акта за преюдициално запитване не дава основание да се приеме, че той не би предприел необходимите действия в съответствие с член 16 от Регламент № 2201/2003. При всички случаи обаче проверките в това отношение следва в крайна сметка да бъдат направени от запитващата юрисдикция.

110. Освен това следва да се отбележи, че явно и френският съд действително е бил „сезиран“ на 17 юни 2014 г., по смисъла на член 16 от Регламент № 2201/2003, с иска за развод на ответника в главното производство.

111. При това положение строгото прилагане на установеното в член 19 от Регламент № 2201/2003 процесуално правило на хронологичния ред изисква да се приеме, че при обстоятелствата в главното производство запитващата юрисдикция е първият сезиран съд с иск за развод и че следователно френският съд, който е вторият сезиран съд, е трябвало да спре производството по делото, докато се установи компетентността на запитващата юрисдикция, и евентуално да се откаже от компетентност.

112. Щом като, от една страна, компетентността на френския съд да разгледа делото за съдебна раздяла, заведено от ответника в главното производство, трябва да се приеме за изтекла поради прекратяване на производството по това дело, и от друга страна, запитващата юрисдикция трябва да се счита за съд, който е сезиран пръв с иск за развод, различните фактически обстоятелства, посочени от запитващата юрисдикция като факти с решаващо значение в преюдициалните ѝ въпроси [38], изглеждат ирелевантни. Така остава единствено въпросът дали компетентността на запитващата юрисдикция е установена по смисъла на член 19 от Регламент № 2201/2003.

113. Макар че запитващата юрисдикция следва да се произнесе в това отношение, трябва да се отбележи, че съгласно член 3 от Регламент № 2201/2003 тя е компетентна да разгледа искания от страните в главното производство развод. Освен това може да се отбележи, че от една страна, запитващата юрисдикция не е отклонила своята компетентност да разгледа предявения от ищеца в главното производство иск за развод, дори напротив, и от друга страна, ответникът

37 — Вж., по аналогия с член 27 от Регламент № 44/2001, решение Cartier parfums-lunettes и Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, т. 38 и 41).

38 — А именно, първо, обстоятелството, че ответникът в главното производство не е предприел никакви действия, за да доведе докрай заведеното от него във Франция дело за съдебна раздяла, и дори че той очевидно се е опитал да предприеме действия, за да възпрепятства завеждането на дело за развод в Обединеното кралство, и второ, обстоятелството, че поради съответните часови зони, в които се намират Обединеното кралство и Франция, като се е обърнал към френски съд, ответникът задължително е облагодетелстван от гледна точка на правилата на хронологичния ред за висящ процес, установени с член 19 от Регламент № 2201/2003.

в главното производство не е направил възражение за липсата на компетентност на запитващата юрисдикция, а само е подал искане за отхвърляне или за заличаване от регистъра на предявения от ищеца в главното производство иск за развод, на основание на член 19, параграф 3 от Регламент № 2201/2003 [39].

114. Би могло още да се възрази, че при обстоятелства като тези в главното производство предложеното тълкуване на членове 16 и 19 от Регламент № 2201/2003 поставя в неблагоприятно положение лицата, за които подобно на ответника в главното производство е невъзможно да заведат дело за развод във Франция, след като са завели дело за съдебна раздяла, щом в друга държава членка е заведено дело за развод малко преди изтичането на срока за прекратяване на производството за съдебна раздяла, предвиден в член 1113 от Гражданския процесуален кодекс.

115. Това неблагоприятно положение обаче е по-скоро привидно, отколкото реално, след като е безспорно, че ответникът в главното производство е могъл да оттегли иска си за съдебна раздяла, за да подаде впоследствие искова молба за развод пред френски съд, ако е желаел да направи това. Ако са налице неблагоприятни условия, те са само последица от положението, създадено вследствие на двойствеността на производството за „прекратяване на брак“ във Франция и от процесуалната неравнопоставеност, която въвеждат членове 1076, 1111 и 1113 от Гражданския процесуален кодекс между ищец и ответник в рамките на протичането на производство за съдебна раздяла.

116. Във всеки случай, и както отбелязва генералният адвокат Jääskinen в заключението си по дело Weber [40] по отношение на член 27 от Регламент № 44/2001, използването на установената с тази разпоредба хронология като единствен критерий за определянето на компетентност непременно облагодетелства страната, която най-бързо е сезирала съд на държава членка.

117. От изложеното по-горе следва, че отговорът на поставените от запитващата юрисдикция преюдициални въпроси е, че членове 16 и 19 от Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкуват в смисъл, че при обстоятелства като тези в главното производство:

— при които производство по дело за съдебна раздяла, заведено пред съд на първата държава членка, е прекратено, и

— при които два иска за развод са предявени паралелно, първият — пред съд на друга държава членка малко преди изтичането на срока за прекратяване на производството по делото за съдебна раздяла, а вторият — пред съда на първата държава членка малко след изтичането на същия този срок,

трябва да се приеме, че компетентността на съда на първата държава членка да разгледа иска за развод не е установена“.

39 — Вж., по аналогия с член 27 от Регламент № 44/2001, решение Cartier parfums-lunettes и Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, т. 44).

40 — C-438/12, EU:C:2014:43, т. 79.

VI – **Заключение**

118. С оглед на гореизложените съображения предлагам на Съда да отговори на преюдициалните въпроси на High Court of Justice (England and Wales), Family Division, както следва:

„Членове 16 и 19 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000, трябва да се тълкуват в смисъл, че при обстоятелства като тези в главното производство:

— при които производство по дело за съдебна раздяла, заведено пред съд на първата държава членка, е прекратено, и

— при които два иска за развод са предявени паралелно, първият — пред съд на друга държава членка малко преди изтичането на срока за прекратяване на производството по делото за съдебна раздяла, а вторият — пред съда на първата държава членка малко след изтичането на същия този срок,

трябва да се приеме, че компетентността на съда на първата държава членка да разгледа иска за развод не е установена“.